

- показники діяльності на ринку та співпраці з фінансовими установами (кредитна історія позичальника, термін функціонування підприємства за поточним профілем діяльності, джерела погашення кредиту, залежність бізнесу від постачальників та покупців, позиція на ринку);
- показники якості управління (ефективність управління, показник якості та своєчасності надання інформації й фінансової звітності).

Кожному показнику із наведеного переліку експертним способом надано вагові коефіцієнти, які є достатньо суперечливими (наприклад, коефіцієнт незалежності, залежність від покупців, джерела погашення кредиту володіють ідентичними коефіцієнтами вагомості). Аналогічно, зазначена методика характеризується високим рівнем суб'єктивності та дає змогу маніпулювати результатами визначення класу позичальника.

Отже, можна виокремити певний перелік проблем щодо діагностики кредитоспроможності підприємств фінансово-кредитними установами:

- відсутність уніфікування діагностичних процедур у сфері оцінювання кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб, що зумовлює можливість розроблення комерційними банками власних підходів та методик та створює умови для маніпулювання результатами;
- існування ймовірності отримання одним підприємством різних класів позичальника у різних банківських структурах;
- наявність практики свідомого погіршення результатів діагностики кредитоспроможності підприємства банківськими структурами, що надалі створює умови для підвищення вимог щодо заставного забезпечення кредиту та пропонування несприятливих для підприємства умов співпраці;
- можливість маніпулювання результатами діагностики кредитоспроможності, що призводить до розвитку неформальної співпраці між позичальниками та кредиторами на засадах т. зв. "відкатів".

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виконані дослідження дали змогу виокремити значний перелік проблем макро- та мікроекономічного рівня у сфері забезпечення діагностики кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб. Вирішення цих проблем забезпечує передумови для створення прозорого та ефективного підґрунтя у сфері діагностики кредитоспроможності підприємств. Перспективами подальших досліджень є формування уніфікованого методу полікритеріальної діагностики кредитоспроможності підприємств.

Література

1. Положення Національного Банку України "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями" від 06.07.2000 р., № 279. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Національної рейтингової шкали" від 26.04.2007 р., № 665. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Кузьмін О.С. Діагностика кредитоспроможності машинобудівних підприємств: економічний та правовий аспекти / О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник // Економіка та держава : наук.-практ. журнал. – 2010. – № 7. – С. 10-13.
4. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій : монографія / О.Г. Мельник. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2010. – 344 с.

Мельник О.Г. Проблемы диагностики кредитоспособности предприятий

Рассмотрена нормативно-правовая база диагностики кредитоспособности предприятий в Украине. Проанализированы действующие методы и методики диагностики кредитоспособности разных финансово-кредитных организаций. Сформирован перечень проблем диагностики кредитоспособности предприятий.

Ключевые слова: диагностика, кредитоспособность, предприятие, проблема.

Melnyk O.G. Problems of solvency diagnostics of enterprises

In the article the normatively-legal base of solvency diagnostics of enterprises is considered in Ukraine. Operating methods and methodologies of diagnostics of solvency of various financial-credit establishments are analysed. The list of problems of diagnostics of solvency of enterprises is distinguished.

Keywords: diagnostics, solvency, enterprise, problem.

УДК 339.727,22:33(477)

Проф. М.І. Флейчук, д-р екон. наук;
магістрант А.В. Будник – Львівська КА

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯКРИЗОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Висвітлено загальну характеристику інвестиційної діяльності в Україні за 2009-2011 рр. Проаналізовано обсяги залучення іноземних інвестицій в економіку України за останні три роки. Розглянуто вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційний процес в Україні.

Ключові слова: фінансово-економічна криза, прямі іноземні інвестиції (ППІ), інвестиційний процес.

Постановка проблеми. Під час світової фінансової кризи 2008-2011 рр. спостерігався спад української економіки, який істотно вплинув на інвестиційний клімат країни. Після фінансово-економічної кризи економіка України демонструє поступове відновлення. Проте динаміка наразі залишається істотно слабшою за очікувану, через те, що спостерігається істотна макроекономічна нестабільність, і потенційні інвестори не бажають інвестувати в Україну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням притоку іноземних інвестицій в Україну працювали такі українські та зарубіжні вчені: Т. Гринів, К. Самсонова, Ю. Давидова, Т. Качала, С. Буткевич та інші. Проте динамічний розвиток інвестиційної діяльності зумовлює детальніше її вивчення.

Метою роботи є дослідження післякризового інвестиційного процесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. На думку фінансових експертів, криза є довготерміною, тому розвиток інвестиційної діяльності в Україні буде проблематичним. Хоча, як видно зі статистичних даних (табл. 1), іноземні інвестиції в економіку України не припиняли надходити [1], що частково пов'язується з їх "псевдонаціональним" (офшорним) походженням.

Згідно з результатами проведеного аналізу за період 2009-2011 рр., прямі інвестиції з України зросли лише в 1,1 раза (з 6,19 млрд дол. США до 6,87 млрд дол. США). Проте обсяги ППІ в Україну зростали випереджальни-

ми темпами – в 1,3 раза (з 35,7 млрд дол. США до 44,8 млрд дол. США) (рис. 1).

Табл. 1. Основні економічні показники України за 2009-2011 рр. [4; 9]

№	Показник	Станом на, дата		
		01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011
1	ВВП у фактичних цінах, млрд грн	950,5	914,7	1094,6
3	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млрд дол. США	35,7	40,03	44,8
4	Прямі іноземні інвестиції на одну особу, дол. США	775,3	1132,0	978,5
5	Прямі інвестиції з України, млрд дол. США	6,19	6,22	6,87

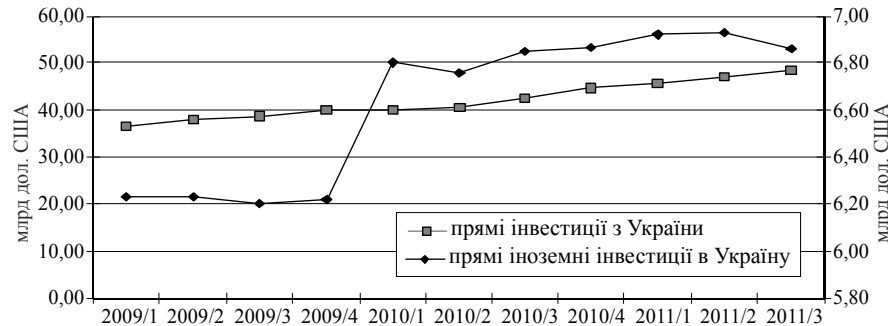

Рис. 1. Динаміка обсягів прямих інвестицій в Україну та з України (права шкала – ПІІ з України; ліва шкала – ПІІ в Україну). Джерело: [4].

На початку 2009 р. іноземні інвестори в економіку України вклали 1,2 млрд дол. США: з країн Європейського союзу надійшло 0,7 млрд дол. США (58,2 % від загального обсягу), з країн СНД – 0,3 млрд дол. США (25,3 %), з інших країн світу – 0,2 млрд дол. США (16,5 %). Вилучення капіталу нерезидентами на початку 2009 р. становило 70,1 млн дол. США [1] (рис. 2).

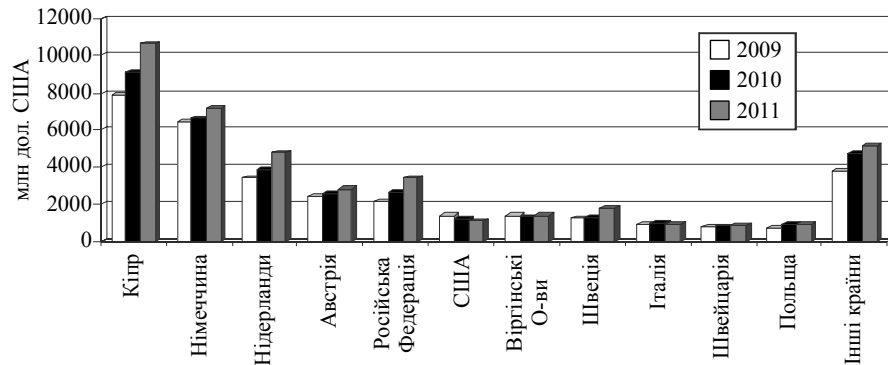

Рис. 2. Географічна структура ПІІ в Україну [4, 10]

У 2009 р. зросли обсяги інвестування з Російської Федерації – на 285,9 млн дол. США, Нідерландів – на 196,2 млн дол. США, Кіпру – на 158,9 млн дол. США та Швейцарії – на 61,9 млн дол. США [4]. Приріст іноземного капіталу у 2009 р. спостерігався у сфері фінансової діяльності – на

284,4 млн дол. США, операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям – на 236,0 млн дол. США, торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів, предметів особистого вжитку – на 56,4 млн дол. США, а також у промисловості – на 78,3 млн дол. США [1].

Найбільше інвестицій надійшло у промисловість – 8124,0 млн дол. США (22,3 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну), зокрема: у переробну промисловість – 6898,1 млн дол. США, у добувну – 1079,2 млн дол. США, у фінансову сферу – 7439,1 млн дол. США (20,4 %), у сферу операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям – 3847,5 млн дол. США (10,5 %), торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 3744,3 млн дол. США (10,3 %) [4].

На початок 2010 р. в Україну інвестиції надійшли зі 125 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 81 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 8,6 млрд дол. США (24,4 % загального обсягу), Німеччина – 6,6 млрд дол. (18,7 %), Російська Федерація – 2,7 млрд дол. (7,6 %), Австрія – 2,6 млрд дол. (7,4 %), Сполучене Королівство – 2,4 млрд дол. (6,8 %), Франція – 1,6 млрд дол. (4,5 %), Сполучені Штати Америки – 1,4 млрд дол. (4,0 %), Віргінські Британські Острови – 1,4 млрд дол. (4,0 %) та Швеція – 1,3 млрд дол. (3,6 %).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 1 січня 2010 р. становить 40,0 млрд дол. США, що на 12,4 % більше від обсягів інвестицій на початок 2009 р. і в розрахунку на одну особу становить 872,6 дол. Сума кредитів і позик, одержаних підприємствами України від прямих інвесторів, на 1 січня 2010 р. становить 6,6 млрд дол. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, враховуючи позиковий капітал, на 1 січня 2010 р. становив 46 млрд дол.

За даними Державного комітету статистики, у першому кварталі 2010 р. іноземні інвестори спрямували в економіку України 717,1 млн дол. прямих інвестицій, що становить 61 % від надходжень за цей час 2009 р. Приріст загального обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, втрат і курсової різниці, за підсумками 2009 р., сягнув 98,3 млн дол., що становить 12 % від рівня січня-березня 2009 р. [11].

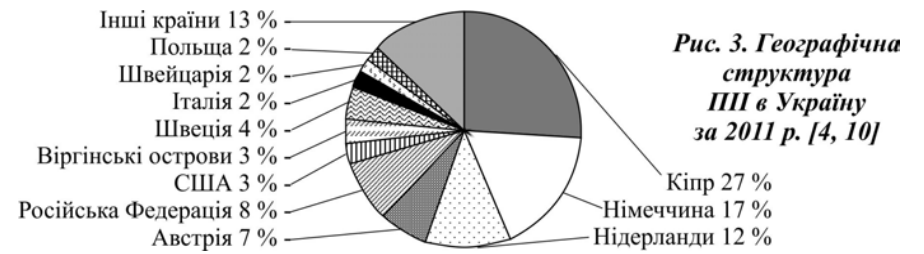

Рис. 3. Географічна структура ПІІ в Україну за 2011 р. [4, 10]

Переважна частина інвестицій у 2011 р. (669 млн дол. США) надійшла з Кіпру (27 %), з них понад третина – у фінансовий сектор (248 млн дол.). Відомо, що приплив у вітчизняну економіку кіпрського капіталу – це майже завжди репатріація капіталів, раніше виведених з України у цю офшорну

юрисдикцію. Зокрема, кіпрські інвестиції на суму 110 млн дол. у хімічний сектор, ймовірно, зумовлені структуруванням операцій із придбання черкаського "Азоту". Решта країн практично не виявили інтересу до України. На них припадає лише 160 млн дол. ПІІ, з яких лівову частку надходжень забезпечили інвестори двох країн: Нідерланд – 12 % та Німеччини – 17 %. [5].

Проаналізувавши надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за 2009-2011 рр., можна стверджувати, що під впливом світової фінансової кризи надходження інвестицій в країну в 2009 р. зменшилося порівняно з 2008 р. на 27,4 %. Незважаючи на заходи, що були прийняті в країні щодо покращення її інвестиційного клімату та інвестиційного іміджу, в Україні залишається ще багато проблем, які створюють перепони для іноземних інвесторів [3]. Серед таких факторів можна, насамперед, визначити такі [2]:

- тривалу законодавчу й виконавчу нестабільність;
- відсутність чіткої державної стратегії зі залучення інвестицій;
- значний податковий і адміністративний тиск на об'єкти підприємництва;
- зниження для громадян вартості грошових доходів у вигляді дивідендів і відсотків внаслідок інфляційних факторів;
- неврегульованість питань захисту прав власності інвесторів;
- високий рівень корумпованості в органах державної влади;
- наявність перешкод для репатріації прибутку з України;
- складність і відносно довшу тривалість процедур реєстрації підприємств;
- недосконалість ринкової інфраструктури;
- нестабільність роботи фінансової системи країни;
- неготовність підприємств здійснювати реальні ефективні інвестиції навіть у конкурентоспроможні інноваційні проекти, що дають високий стійкий дохід, достатній для виплати високих дивідендів; незначні обсяги фондового ринку;
- низький рівень платоспроможності усередині країни.

Як свідчать статистичні дані, іноземні інвестиції в Україну не перестають надходити, однак їх обсяги дещо скоротилися порівняно з докризовим періодом. Прогнози іноземних аналітиків також не є оптимістичними. Німецькі експерти вважають, що обсяги іноземних інвестицій цього року зменшаться вдвічі порівняно з минулим роком, а експерти ООН констатують, що Україна катастрофічно втрачає довіру інвесторів через спад промислового виробництва, зростання інфляції, знецінення національної валюти і спад фондових індексів [8].

Справді, сьогодні в Україні існує багато перешкод і проблем зі залученням іноземних інвестицій, серед яких [1]:

- корумпованість влади (іноземні вкладники сподіваються, що українська влада забезпечить максимальну прозорість інвестиційних схем);
- жорстке оподаткування (у нашій країні спостерігається неефективна податкова політика, несвоечасність повернення податку на додану вартість, а також відсутність стабільності податкового законодавства);
- складність реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних і митних процедур (реєстрація іноземних інвестицій згідно зі встановленими процедурами триває місяцями, а також, окрім цього, створюються нові види ліцензій і спеціальних дозволів та скасовуються пільги, які раніше пропонувалися інвесторам);
- відсутність чітких і прозорих процедур купівлі й оренди землі для ведення господарської діяльності;

- відсутність державного захисту інвестицій (інвестори вимагають захисту своїх прав та інтересів у судах, підвищення ефективності судової системи, створенням системи контролю за ухваленням судами відверто неправових, рейдерських рішень).

З метою забезпечення сприяння іноземному інвестуванню у вітчизняну економіку в січні 2009 р. було створено спеціальний центральний орган виконавчої влади – Національне агентство іноземних інвестицій та розвитку [7], яке сприяє реалізації проектів з іноземними інвестиціями, розробляє цільові програми розвитку регіонів, а також надає пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази з питань іноземного інвестування.

Окрім цього, в нашій країні створене і діє Державне агентство України з інвестицій та інновацій [6], яке співпрацює з Міністерством закордонних справ України. У 2010 р. агентство вже розпочало роботу із налагодження контактів з інвестиційними та інноваційними установами Республіки Грузія та Королівства Нідерланди. Продовжено роботу щодо співпраці з проектом Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) "Стратегія секторної конкурентоспроможності для України", який спрямований на пришвидшення розвитку сектору інвестицій, конкурентоспроможності та покращення ділового клімату [1].

Ведуть переговори процеси щодо підписання угод про вільну торгівлю між Україною і Європейською асоціацією вільної торгівлі та урядом Канади. Планують запровадити механізм державного венчурного інвестування. З цією метою агентство підготувало проектну пропозицію на участь у програмі Уряду Нідерландів "G2G" "Вивчення досвіду Нідерландів у сфері створення за участю та/або сприяння держави структур венчурного інвестування". З метою встановлення практичних напрямів співпраці для реалізації спільних завдань в інвестиційній та інноваційній сферах підписано Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю від 04.03.2010 р. між Державним агентством України з інвестицій та інновацій та Німецьким агентством технічної співпраці (GTZ) згідно з програмою "Сприяння економічному розвитку та зайнятості"; розроблено проект Меморандуму про взаєморозуміння та співпрацю між Державним агентством України з інвестицій та інновацій та Польським Агентством з інформації та іноземних інвестицій; встановлено контакти з Центром наукових інновацій Національної академії наук Республіки Азербайджан та передано на розгляд проект Меморандуму про співпрацю та взаєморозуміння; у ході реалізації положень Меморандуму про взаєморозуміння та співпрацю між Державним агентством України з інвестицій та інновацій та Агентством з інновацій та трансферу технологій Академії наук Республіки Молдова розроблено проект плану дій, що передбачає спільну участь у проектах технічної допомоги [1].

Проте занепокоєння викликає зростання дефіциту поточного рахунку – за підсумками січня – квітня 2011 р. він становив 1,6 млрд дол. США (проти профіциту у 200 млн дол. за аналогічний період попереднього року). Зростання згаданого вище показника зумовлене стрімким нарощенням імпорту споживчих товарів (зокрема автомобілів, побутової техніки), чому зокрема сприяє активізація споживчого кредитування. Як наслідок, конкурентоспро-

можність вітчизняних виробників залишається низькою. Внаслідок підвищується загроза повторення сценарію 2005-2008 рр., коли споживчий "бум" попиту на імпортовані товари компенсувався за рахунок зростання світових цін на метал і припливу іноземних запозичень (до загального обвалу у другій половині 2008 р.) [5].

Умови ведення бізнесу в Україні характеризуються як несприятливі і мають тенденцію до погіршення, що зумовлено, зокрема [5]:

- високим рівнем корупції на всіх рівнях;
- закріпленням "всевладдя" крупного бізнесу, високим рівнем монополізації економіки і концентрації капіталу;
- постійним перерозподілом власності;
- посиленням фіскального та адміністративного тиску на неолігархічний бізнес (малий, середній, іноземний) і громадян.

Цілоком природно, що описана вище ситуація відлякує від України потенційних іноземних інвесторів. Це особливо небезпечно зараз, коли країна гостро потребує припливу іноземного капіталу і технологій аби вибратися із боргової кризи та пришвидшити соціально-економічний розвиток [5].

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зазначити, що в 2009-2011 рр. вплив економічної кризи на загальний розвиток економіки, зокрема на інвестиційну діяльність в Україні, був негативним. Іноземні інвестиції на територію держави хоча й надходили, але у значно менших обсягах. Саме у 2009-2010 рр. чітко прослідковано тенденцію до репатріації капіталів з офшорних зон. Варто зазначити, що існує низка перешкод для надходження капіталу з-за кордону, проте держава намагається створити усі належні умови для збільшення потоків іноземного капіталу.

Література

1. Гринів Т.Т. Іноземні інвестиції в Україні в умовах кризи: стан і перспективи розвитку / Т.Т. Гринів. – 2010. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbu.gov.ua/portal/yanatural/Vnulp/Ekonomika/2010_683/14.pdf.
2. Гуткевич С.А. Умовляння іноземних інвестицій в економіку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nam.kiev.ua/ape/n_01_5-6/Gutkevich.htm.
3. Давидова Ю.О. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України / Ю.О. Давидова. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2010/Economics/65433.doc.htm.
4. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Економічна ситуація в Україні / Аналітика. – 2011. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.peoplefirst.org.ua/economicsituation>.
6. Звіт Державного агентства України з інвестицій та інновацій за 1 квартал 2010 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.in.gov.ua/index.php?land=ua&get=559&id=2452>.
7. Інвестиційний клімат України // Торговельно-економічне співробітництво. Можливості для бізнесу в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.mfa.gov.ua/Kuwait/ua/28538.htm>.
8. Іноземні інвестиції в Україні в умовах кризи. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.new-politic.at.ua/publ/12-1-0-10>.
9. Основні економічні показники станом на 05.05.2010 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
10. Прямі інвестиції в Україну. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/zd/zd_rik/zd_u/pi_07_u.html.

11. Самсонова К.В. Прямі іноземні інвестиції в Україну / К.В. Самсонова. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_10_3/stat_10_3/85.pdf.

Флейчук М.И., Будник А.В. Особенности послекризисного инвестиционного процесса в Украине

Представлена общая характеристика инвестиционной деятельности в Украине за 2009-2011 гг. Проанализированы объемы привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины за последние три года. Рассмотрено влияние финансово-экономического кризиса на инвестиционный процесс в Украине.

Ключевые слова: финансово-экономический кризис, прямые иностранные инвестиции, инвестиционный процесс.

Fleychuk M.I., Budnyk A.V. Features of the investment process in Ukraine after the crisis

The article deals with the general description of investment activity in Ukraine during the period 2009-2011. The volumes of foreign investments to the Ukraine's economy are analyzed over the past three years. The effect of the financial and economic crisis on the investment process in Ukraine is reviewed.

Keywords: financial and economic crisis, foreign direct investment, investment process.

УДК 339.187:684 Доц. А.В. Івануса, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЗБУТОВОЇ СТРАТЕГІЇ МЕБЛЕВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Представлено основні аспекти формування ефективної збутової стратегії меблевих підприємств. Проведено аналіз особливостей меблевої продукції, її сприйняття споживачем та основних сегментів збутової стратегії підприємства: цінового сегменту, рекламного сегменту, організаційного сегменту, виробничо-конструкційного сегменту, екологічного сегменту.

Ключові слова: збутова стратегія, меблі, меблеве підприємство.

Одним з основних сегментів деревообробної промисловості є меблеве виробництво. Воно становить основу багатьох виробничо-технологічних циклів [5], а отже зумовлює використання (залучення до виробничого процесу) низки сировинно-матеріальних ресурсів, які є продукцією лісових, деревообробних, целюлозно-паперових, лісохімічних підприємств. Водночас, продукцією меблевих підприємств, що орієнтована на кінцевого споживача, є різноманітні меблі, які, відповідно до Національного класифікатора України, поділяються на такі групи (табл. 1).

Табл. 1. Класифікація видів продукції меблевого виробництва відповідно до Національного класифікатора України

Код	Назва товару
36.11.11	Меблі для сидіння спеціальні (переважно з металевим каркасом), шт.
36.11.12	Меблі для сидіння (переважно з дерев'яним каркасом), шт.
36.11.13	Меблі для сидіння інші, шт.
36.12.10	Меблі конторські (офісні) та для підприємств торгівлі, шт.
36.12.11	Меблі конторські (офісні) металеві, шт.
36.12.12	Меблі конторські (офісні) дерев'яні, шт.
36.12.13	Меблі для підприємств торгівлі дерев'яні, шт.